

Ethical
Journalism
Network

GÜVEN OLUŞTURMAK

Güneydoğu Avrupa ve Türkiye'de
Sürdürülebilir Gazeteciliğe İlişkin
Manifesto

Medyaya güven ve tarafsız gazetecilik, demokrasinin olmazsa olmazlarından. Ancak, gazeteciliğe duyulan güven dezenformasyon ve siyasi propaganda karşısında oldukça değer kaybetmekte ve ciddi bir çoğulculuk krizi Avrupa'yı, Güney Doğu Avrupa Ülkelerini ve Türkiye'yi tehdit etmektedir.

Fakat değişim yolda. Medya patronları ve gazeteci liderler yolsuzluk döngüsünü ve gazetecilik üzerindeki yersiz siyasi etkiyi kırmak üzere bir araya geliyor.

Bu liderler, Etik Gazetecilik Ağı'nın - *Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Medyasına Güven Oluşturma*- adlı programında işbirliği yapmaktadırlar; bu program, kamu güveninin düşmekte olan eğilimini tersine çevirme ve bunu yaparken de sürdürülebilir etik gazetecilik için canlı ve gerçekçi bir gelecek inşa etme konusunda yeni fikirlere olanak sağlayacaktır.

Sırbistan, Kosova, Karadağ ve Makedonya'nın önde gelen haber kuruluşlarından bazıları hâlihazırda kayıt oldular. Bosna Hersek, Arnavutluk ve Türkiye'den de medya kuruluşları bu sürece dâhil olacaktır; bunun yanı sıra, 2019 Temmuz ayına kadar bölgesel bir konferans yapılması planlanmaktadır.

Bu yenilikçi proje, gazeteciliği güçlendirecek ve etik ve şeffaflığa dayalı bir medya oluşumuna katkı sağlayacak. Bağımsız haber odaları kamu yararı gazeteciliğine rehberlik edecektir.

Adeta etik ve bağımsız gazeteciliğin kale duvarı olacaklardır ve dolayısıyla bölgede demokrasiyi yaşatabilmek adına bunlara destek verilmelidir.

Etik gazeteciliğe niçin destek verilmelidir?

Gazetecilik, bir değişim dalgası yaratan ve hatta bağımsız gazetecilik için ödenen reklam ve sirkülasyondan gelir elde etmek için kullanılan piyasa modellerini kıran bir enformasyon devrimi nedeniyle buhranlı dönemlerden geçiyor ve kesinlikle acil yardıma ihtiyacı var.

Parçalanmış ve kutuplaşmış bir medya ortamı yaratan çatışma, propaganda ve siyasi baskı geçmişte dikkate alındığında Güney Doğu Avrupa ve Türkiye'de kriz çok daha şiddetli bir hal alıyor.

Bağımsız haber kaynaklarının belirlenmesine ve desteklenmesine yardımcı olacak çözümler bulunmadığı sürece, medya gitgide oligarkların, siyasi aktörlerin ve çıkarıcı güç merkezlerinin mal varlığını haline gelecektir.

Medya özgür ve bağımsız olduğunu nasıl kanıtlayacak?

Güneydoğu Avrupa medyası, kalite ve kamu güvenine ilişkin ölçüt olarak üç önemli alan belirlemiştir:

Etik Haber: Gazeteciler ve editörler, özellikle Etik Gazetecilik Ağı tarafından geliştirilen gazeteciliğin beş temel prensibini -doğruluk, bağımsızlık, tarafsızlık, hümanizm ve şeffaflık- kapsayan gazetecilik mesleğinin ahlak kurallarını benimseyerek, haberciliğin temel ilkelerine bağlı olduklarını göstermelidir. Bu değerler, kontrole tabi ve sorumlu gazetecilik ideallerini yerleştirmek açısından oldukça önemlidir.

İyi Yönetişim: Etik Gazetecilik Ağı, bölge sahipleri, yöneticiler ve editörlerle işbirliği ederek geliştirdiği bir öz-yönetim ve habercilik sistemi olan Etik Medya Denetimlerini faaliyete geçirdi.

ETİK HABER DEĞERLERİ

Kamu yararını gözetilen haber medyası, gazeteciliğin neden sadece özgür ifade ile ilgili olmadığını anlayabilir. Gazeteciliği özgür ifadeden ayıran şeyin, muhabirlerin ve editörlerin kendilerini gazetecilik mesleğinin temelini oluşturan etik kuralları ve değerler aracılığıyla ifade etmeleri olduğunu bilir.

Bu temel değerler, medya mensupları tarafından hazırlanan 400'ü aşkın editöryal kural baz alınarak son 100 yıl içinde oluşturulmuş olup, gazetecilerin mesleklerini nasıl icra edeceklerini belirleyen kurallardır. Bu kuralları destekleyen değerler Etik Gazetecilik Ağı tarafından belirlenmiştir ve çalışmalarımıza rehberlik etmektedir.

Bunlar:

- 1. Doğru ve gerçeğe dayalı habercilik:** Yanlış bilgilendirme veya kötü niyetli yalanlar yok.
- 2. Bağımsızlık ve eleştirel düşünme:** Propaganda veya yanlılık yok;
- 3. Tarafsızlık:** Herkese adil olmak ve tüm fikirleri kapsamak;
- 4. Hümanizm:** Tüm gruplara özen ve hassasiyet göstermek;
- 5. Şeffaflık:** Okuyucu/dinleyici kitleye açık olmak ve hataları düzeltmek.

Medya patronları ve gazeteci liderler yolsuzluk döngüsünü ve gazetecilik üzerindeki yersiz siyasi etkiyi kırmak üzere bir araya geliyor.

Bunlar haber medyasının, çalışma şekillerini temel şeffaflık ve sorumlu yönetim standartlarına göre tanımlamasına olanak sağlar. Bu denetimler, insan haklarına saygının güvence altına alınmasının ve medyanın sahipliğinde ve yönetiminde gizli ve yozlaşmış müdahale biçimlerinin veya çıkar çatışmalarının önlenmesinin birer yoludur.

Öz Denetim: Tüm medya kuruluşları kendilerini hatalarını düzeltmeye, dinleyicileri/okuyucularıyla bağ kurmaya ve halka hizmet etme taahhütlerini göstermeye adanmıştır. Bunu da, dâhili ve erişilebilir bir öz-denetim sistemi oluşturarak ve siyasi veya özel çıkarların baskısı altında olmayan ulusal bağımsız medya yönetmeliği sistemi oluşturmak adına diğer haber yayın organlarıyla işbirliği içinde olarak gerçekleştirebilirler.

Güvenilir medya nasıl belirlenecek veya denetlenecek?

Etik kuralları benimsemek, *Etik Medya Denetimlerine* kaydolmak ve öz denetim ilkelerini desteklemek kolaylıkla gerçekleştirilebilse de tüm bunlar yeterli olmayacaktır. Kamu güveni oluşturmak için medyanın sözlerini tutmasını sağlayacak bir takip sistemi gereklidir.

Etik Gazetecilik Ağı, gazeteciliği en iyi şekilde destekleyecek ve standartları belirleyen lider medya gruplarını tanımlayacak güvenilir bir sınır ötesi sistemi oluşturmaya çalışacak yeni sistemlerin (Sınır Tanımayan Gazeteciler liderliğinde Gazetecilik Güven Girişimi vb.) kurulmasına olanak sağlamak için ulusal ve Avrupa düzeyinde çalışmalar sürdürmektedir.

Bu program sayesinde Güney Doğu Avrupa ve Türkiye'de medya, kamu yararı gazeteciliğinin öncü savunucularından olmak ve Avrupa genelinde habercilik alanında kamu güveni oluşturmaya yönelik kampanya yürütmek açısından önemli bir fırsat yakalamıştır.

Bu çerçevede; Etik Gazetecilik Ağı, Güneydoğu Avrupa'da ulusal ve bölgesel düzeyde etik gazeteciliği ayırt edebilen bölgesel bir öncü medya ağının kurulmasını sağlamayı planlamaktadır. Bunlar, demokrasinin ihtiyaç duyduğu medyadır. Siyasi ve kurumsal güç merkezlerine hesap sorabilirler. Halkın güvenebileceği markalardır.

Güvenilir gazetecilik için kim ödenek sağlayacak?

Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Medyasına Güven Oluşturmak

programında tanımlanan medya, sürdürülebilir ve güvenilir gazetecilik hareketinin tam ortasında yer almaktadır. Belirsiz bir medya ortamında varlıklarını sürdürebilmeleri için politik müdahalelerden korunmaları gerekmektedir.

Fakat elbette ki bu yeterli olmayacaktır. Bağımsız medyanın yeni gelir kaynaklarına ve mali desteğe ihtiyacı olacaktır (geleneksel ticari gelir kaynaklarının yanı sıra abonelik ve bağışları da kapsayan bir finansman sağlama biçimi vb.)

Hem kamu hem de özel sektörden bir takım farklı finansal destek akışları sağlanabilir; ancak gerekli olan şey kaynak akışlarının tamamen koşulsuz sağlandığı ve editoryal bağımsızlığın korunduğu bir mekanizmadır.

Gazeteciler ve medya, EJM programını kullanarak haber endüstrisinin mülkiyetinde ve yönetiminde editoryal bağımsızlığa, etik gazeteciliğe ve şeffaflığa olan bağlılıkları sayesinde kamunun güvenini kazanabilirler.

EJM Güneydoğu Avrupa Program ekibi ile iletişime geçin.

Ayrıntılı bilgiler

ethicaljournalismnetwork.org

adresinde mevcuttur.

İyi Yönetişim ve Etik Medya Denetimleri

Haber şirketinin gazeteciliğinin analizi ile başlar ve yönetim ve çalışma uygulamasının ayrıntılı bir incelemesi ile devam eder. Denetim sonuçları, şirketin nasıl işlediğini, amaçlarını, hedeflerini ve geleceğe yönelik vizyonunu ortaya çıkarır. Bu sonuçlar yalnızca kurum içi kullanım içindir. Şirket kabul etmediği sürece daha kapsamlı bir yayınlama söz konusu olamaz, ancak denetim günümüz haber medyasının karşılaştığı kritik sorulara yanıt bulacaktır:

Misyonumuz ve Rolümüz:

1. İyi yönetim ve etik standartlara bağlılık
2. Ürettiğimiz gazetecilik
3. Şirketin editoryal bağımsızlığını koruma yolları
4. Şirketin, hedef kitlelerinin şikâyetleri ve endişelerinin üstesinden gelme biçimleri

Biz Kimiz ve Nasıl Çalışıyoruz:

5. Şirket yönetimi ve mülkiyeti
6. Ekonomik performansa ilişkin bilgi
7. Endüstriyel ilişkiler, çalışma standartları ve eğitim faaliyetleri
8. Gazetecilerin ve Medya Çalışanlarının Güvenliği ve Korunması

Vizyonumuz:

9. Şirketin amaç ve hedefleri
10. Sektör trendleri

ÖZ DENETİM VE KAMUSAL HESAP VERME SORUMLULUĞU

Kamu yararı güden gazetecilik, hizmet verdiği kitleye ve halka karşı sorumludur. Haber medyası bunu üç şekilde sağlar:

1. Etik gazeteciliğin birey seviyesinde başladığını kabul etmek suretiyle çalışanlarını sorumlu olmaya ve ahlaki davranışları desteklemeye teşvik eder. Her gazeteci bağımsız bir şekilde haber yapma özgürlüğüne sahip olmalı, ancak eylemlerinin sorumluluklarını da almalıdır.
2. Şirketin işleyişiyle ilgili dinleyicilerin/okuyucuların şikâyet ve görüşlerini ele alacak şirket içi öz denetim sistemleri oluşturur. Bu tür sistemler okuyucu editörleri gibi özel pozisyonlar kapsayabilir, ancak yine de haber odalarının halkın endişelerini dinlemelerini sağlarlar.
3. Medyanın sağladığı dâhili sistemlerin sorunları çözemediği durumlarda, gerektiğinde, halktan gelen şikâyetler ile ilgilenebilen ulusal bir basın öz-denetim sürecinin (genellikle bir basın veya medya konseyi aracılığıyla) birer üyesi olacaktırlar.

Bu yayın, UNESCO ile ortaklaşa yürütülen ve Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen, Etik Gazetecilik Ağı tarafından yürütülen *Güneydoğu Avrupa ve Türkiye Medyasına Güven Oluşturma* adlı üç yıllık bir programın bir parçasıdır. Burada bahsedilen görüşler sadece EJN'ye aittir.

Detaylı bilgi için:

Tom Law – tom.law@ethicaljournalismnetwork.org

Dasha Ilic – danica.ilic@ethicaljournalismnetwork.org

 @EJNetwork www.ethicaljournalismnetwork.org